

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Miira Sivonen

KOKEMUKSIA SOSIONOMIEN OSAAMISEN HYÖDYNNETTÄ-
VYYDESTÄ LIPERIN VARHAISKASVATUKSESSA

Opinnäytetyö
Lokakuu 2021

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2021
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Miira Sivonen

Nimeke
Kokemuksia sosionomien osaamisen hyödynnettävyydestä Liperin varhaiskasvatuk-
sessa
Toimeksiantaja
Liperin Varhaiskasvatus

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö käsittelee sosionomien osaamista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten sosionomien koulutuksen kautta saama osaaminen näkyy Liperin varhaiskasvatuksessa ja kuinka sitä hyödynnetään. Tehtävänä opinnäytetyöllä oli antaa tietoa siitä, miten sosionomien osaamista voisi hyödyntää paremmin ja millainen tehtävänkuva sosionomeilla voisi olla tulevaisuuden varhaiskasvatuksessa. Keskeistä tutkimuksessa oli selvittää tunnistavatko sosionomit omaa osaamistaan varhaiskasvatuksessa ja pääsevätkö he hyödyntämään sitä.

Muodoltaan opinnäytetyö oli tutkimuksellinen, ja toteutuksessa käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina kolmelta haastateltavalta. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat ”Miten sosionomin osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?” ja ”Miten osaamista voisi hyödyntää paremmin?”.

Tulosten perusteella sosionomien koulutuksesta saatua osaamista hyödynnetään varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä laajasti ja osaaminen on tunnistettavissa. Osana tulevaisuuden varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa nähtiin vahvempi asiakastyö ja palvelujärjestelmä osaamisen hyödyntäminen sekä entistä vahvempi matalan kynnyksen yhteistyö vanhempien kanssa.

Kieli
suomi

Sivuja 33
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat

sosionomi, osaaminen, varhaiskasvatus, työnkuva, tulevaisuus

THESIS
October 2021 Degree Programme in
Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Miira Sivonen

Title
Experiences about Exploiting the Know-how of a Bachelor of Social Services in Liperi
Early Childhood Education
Commissioned by
Early childhood education of Liperi

Abstract

This thesis deals with the know-how of a Bachelor of social services in the field of early childhood education. The aim was to find out how the education of a Bachelor of Social Services shows in the early childhood education in Liperi and how it is exploited. The mission of this thesis was to produce information on how the know-how of a Bachelor of Social Services could be exploited better and what kind of function they could have in the field of early childhood education in the future. It was fundamental to find out if Bachelor of Social Services recognize their know-how in this field and if they get to exploit it.

The thesis was a research which was conducted by using qualitative research methods and the data was gathered by interviewing three people with thematic interviews. The research questions were "How does the know-how of a bachelor of social services show in the field of early childhood education" and "How could the know-how be exploited better?".

As a result, it appears that the know-how of a Bachelor of Social Services is widely exploited and recognized in the field of early childhood education. Stronger work with the clients and knowledge of the service system were seen as things that would be included in their job description in the future. Also, the chance of even stronger, low threshold collaboration with the parents was seen to be a part of their job description in the future.

Language

Finnish

Pages 33

Appendices 3

Pages of Appendices 3

Keywords

a Bachelor of Social Services, the know-how, early childhood education, job description, future

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Sosionomi (AMK) -tutkinto	5
2.1	Sosionomin (AMK –tutkinnon opetussuunnitelma.....	6
3	Sosiaalialan osaaminen	7
3.1	Kompetenssi	8
3.2	Sosionomi (AMK) eettinen osaaminen.....	9
3.3	Sosionomi (AMK) asiakastyön osaaminen	9
3.4	Sosionomi (AMK) sosiaalialan palvelujärjestelmä osaaminen	10
3.5	Sosionomi (AMK) kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen.....	11
3.6	Sosionomi (AMK) tutkimuksellinen kehittämissosaaminen	12
3.7	Sosionomi (AMK) johtamisosaaaminen	13
4	Varhaiskasvatus	14
4.1	Varhaiskasvatus ja yhteiskunta.....	15
5	Aiemmat opinnäytetyöt ja tutkimukset aiheesta	15
6	Opinnäytetyön lähtökohdat	16
6.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	16
6.2	Liperin varhaiskasvatus	17
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	18
7.1	Kvalitatiivinen tutkimus	18
7.2	Aineiston kerääminen	19
7.3	Aineiston käsittely	21
7.4	Aineiston analysointi	21
8	Tulokset	22
9	Pohdinta.....	25
9.1	Tutkimuksen tavoitteet.....	25
9.2	Johtopäätökset	26
9.3	Toteutuksen ja menetelmien tarkastelu	29
9.4	Luotettavuus ja eettisyys	30
9.5	Ammatillinen kasvu.....	31
9.6	Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet.....	33
	Lähteet.....	34

Liitteet

Liite 1	Haastattelurunko
Liite 2	Saatekirje haastateltaville
Liite 3	Esimerkki analyysipolusta

1 Johdanto

Opinnäytetyö käsittelee sosionomien osaamista varhaiskasvatuksessa. Ajatus opinnäytetyöhön syntyi uuden varhaiskasvatustuksen lain (540/2018) myötä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten sosionomien koulutuksen kautta saama osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa ja kuinka sitä hyödynnetään. Tehtävänä opinnäytetyöllä oli antaa tietoa siitä, miten sosionomien osaamista voisi hyödyntää paremmin ja millainen tehtävänkuva sosionomeilla voisi olla tulevaisuuden varhaiskasvatuksessa. Keskeistä tutkimuksessa oli selvittää tunnistavatko sosionomit omaa osaamistaan varhaiskasvatuksessa ja pääsevätkö he hyödyntämään sitä.

Opinnäytetyö toteutettiin haastattelemalla Liperin kunnassa varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä työskenteleviä sosionomeja. Haastattelut toteutettiin teema-haastatteluina. Kysymykset teema-haastatteluissa painottuivat sosionomien osaamiseen varhaiskasvatuksessa. Toimeksiantajana opinnäytetyölle toimii Liperin kunta/varhaiskasvatus.

Opinnäytetyö alkaa sosionomi (AMK) -tutkintoon perehtymisellä sekä osaamisen käsitteen avaamisella. Seuraavaksi opinnäytetyössä käsitellään lyhyesti läpi varhaiskasvatusta ja sen yhteiskunnallista merkitystä sekä aiheesta tehtyjä aiempia opinnäytetöitä ja tutkimuksia. Seuraavissa luvuissa käsitellään opinnäytetyön menetelmällisiä valintoja. Lopussa käydään läpi tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä jatkumahdollisuuksia.

2 Sosionomi (AMK) -tutkinto

Sosionomi AMK -tutkinnon laajuus on ollut vuodesta 2006 lähtien 210 opintopistettä ja kestoltaan noin 3,5 vuotta (Mäkinen ym. 2009, 14). Koulutukseen sisältyy perus- ja ammattiopintoja sekä käytännön harjoittelua. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen yleisiksi tavoitteiksi on määritelty

1. laaja-alaiset käytännölliset perustaidot sekä niiden teoreettiset perusteet asianomaisen alan ammattitehtävissä toimimista varten
2. edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen
3. valmiudet jatkuvaan koulutukseen
4. riittävän viestintä ja kielitaidon
5. asianomaisen alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät taidot.

(Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2013, 85.)

Saadakseen varhaiskasvatuksen sosionomin pätevyyden on tutkintoon sisällytettävä vähintään 60 opintopisteen laajuudelta varhaiskasvatuksen opintoja. Opinnot sisältävät yleensä 25–35 opintopistettä teoreettisia opintoja varhaiskasvatuksesta, sosiaalipedagogiikasta, yhteiskunnallisista kysymyksistä, kehityspsykologiasta, perhetyöstä, lastensuojelusta, varhaiserityiskasvatuksesta, työn kehittämisestä ja varhaiskasvatuksen asiantuntijuudesta. Opinnot sisältävät myös luovia ja toiminnallisia menetelmiä sekä harjoittelun. Harjoittelun laajuus vaihtelee 10–30 opintopisteen välillä. Kelpoisuuden edellytyksenä on myös, että 15 opintopisteen laajuinen opinnäytetyö käsittelee varhaiskasvatusta, lapsuutta, vanhemmuutta tai perhettä. (Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2013, 88.)

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin kelpoisuuden saavat ne opiskelijat, jotka on hyväksytty opiskelemaan kelpoisuuden tuovia opintoja ennen 31.8.2019 ja valmistuvat 31.7.2023 mennessä. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden saavat myös kaikki lastentarhaopettajat, jotka ovat lainvoimaan tullessa lastentarhaopettajan kelpoisuuden omanneet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

2.1 Sosionomin (AMK –tutkinnon opetussuunnitelma

Suomessa ammattikorkeakoulut voivat autonomiansa turvin laatia itsenäisesti omat opetussuunnitelmansa. Opetusalan ja koulutuksien tuottaman osaamisen

yhtenäistämiseksi sosiaaalialalla toimii ARENE ry:n vahvistama sosiaaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Yksi verkoston tavoitteista on koulutuksen ydinosamisen tarkempi määrittely sekä opetussuunnitelmien ja koulutuksen tuottaman osaamisen yhtenäistäminen. Ydinosamisen määrittelyä tukemassa ovat olleet tutkimukset ja arvioinnit sekä eurooppalaisen korkeakoulutuksen yhtenäistämisyrittämykset. Osana yhtenäistämisyrittämyksiä laadittiin koulutusohjelmien ammatilliset kompetenssikuvaukset. Kompetenssit vahvistettiin ensimmäisen kerran vuonna 2006 ja tarkastettiin vuonna 2010. (Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2013, 85–86.)

Opetussuunnitelmien laatimisessa pyritään vastaamaan työelämässä muutos- ja osaamistarpeisiin ja tätä varten kerätään palautetta sekä tietoa niin opiskelijoilta kuin myös työelämästä. Sosiaaalialan koulutusohjelmien opetussuunnitelmien analyysissä opinnot todettiin hyvin laaja-alaisiksi sekä ammattikorkeakoululain määräysten mukaisiksi. Kompetenssit oli myös huomioitu ja tehty näkyväksi opetussuunnitelmissa sekä opintojaksojen ja harjoitteluiden tavoitteissa. Eroavaisuutta sosiaaalialan koulutusohjelmien välillä huomattiin hieman opintojen tuottaman osaamisen määrittelyssä. (Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2013, 86–88.)

3 Sosiaaalialan osaaminen

Osaaminen on asiantuntijuuden ja ammattitaidon ulottuvuus, joka muodostuu tiedoista ja taidoista. Työtehtävien ja kokonaisuuden hallitsemiseksi jokaisen ammattilaisen ja asiantuntijan on hallittava oman ammattinsa ydinosamisen alue, joka on se tehtäväalue, jota varten ammatti on olemassa. Ydinosamisen muodostaa ammattiryhmille myös oman sisäisen logiikan. Logiikka on huomattavissa ammattiryhmän ajattelutavoissa, perusteluissa sekä toimintamalleissa. (Karila & Nummenmaa 2001, 24.)

Sosiaaalialan osaamista tarkastellessa nousevat yleisesti esille työelämässä tarvittavat valmiudet. Näitä taitoja ovat esimerkiksi projektityön taidot, kielitaidot ja

oppimisvalmiudet. Sosiaaliolla tarvitaan myös erityisosaamista, joka määrittyy ensinnäkin asiakasryhmän ja toisekseen työorientaation mukaan. Kolmas erityisosaamisen alue on yksittäisten työmenetelmien hallinta. Erityisosaamien ja työelämäosaamisen lisäksi on myös olemassa kaikilla sosiaalialan kentillä tarvittava sosiaalialan ydinosaaminen. Ydinosaamien kuvaamisen käytetään kompetensseja. (Rouhiainen-Valo, Rantanen, Hovi-Pulsa & Tietäväinen 2010, 10–11.)

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston varhaiskasvatuksen työryhmä on laatinut yleisten kompetenssin pohjalta erilliset varhaiskasvatuksen kompetenssit. Varhaiskasvatuksen kompetenssien tarkoitus on täydentää yleisiä kompetensseja. (Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2013, 89.)

3.1 Kompetenssi

Kompetenssi on osaamisen lähikäsite, jolla tarkoitetaan työntekijän tai yhteisön valmiuksia, kykyä, taitoja ja ominaisuuksia suoritua tehtävistään asetettujen kriteerien mukaisesti. Kriteereiden asettajana voi toimia epävirallinen tai virallinen taho, työntekijä itse tai joku muu. Kompetensseja jaotellaan meta- ja organisaatiospesifiin kompetensseihin. Metaspesifiset kompetenssit kuvaavat niitä taitoja, joita voidaan käyttää yli työ- ja tehtävärajojen. Organisaatiospesifiset kompetenssit ovat sidottuja tiettyyn organisaatioon, johon työntekijän tiedot ja taidot sopivat. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 17–18.)

Koulutuksen kautta ihminen on saavuttanut niitä ominaisuuksia, että hän sopii työhön. Tätä kutsutaan kvalifikaatioksi ja se ymmärretään yhdeksi työprosessin elementiksi. Laajimmillaan kvalifikaatio tarkoittaa valmiuksia toimia yhteiskunnassa tietyllä tavalla. Kvalifikaatio ja kompetenssi ovat molemmat yhteydessä koulutuksen tuloksiin. Käsitteet kuitenkin eroavat toisistaan siten, että kompetenssi asettaa yksilön keskiöön ja kvalifikaatio työn. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 18.)

3.2 Sosionomi (AMK) eettinen osaaminen

Sosiaalialan toimintaympäristöt ja tehtävät voivat olla eettisesti haastavia sekä ristiriitaisia. Ristiriitoja voi liittyä tahdosta riippumattomiin toimenpiteisiin tai taloudellisten resurssien ja yksilön tarpeiden kohtaamattomuuteen. Peruslähtökohdana sosiaalialan ammatillisuudessa onkin asiakaslähtöisyys ja asiakkaan ainu-kertaisuuden kunnioittaminen. Reflektio, eli oman toiminnan tarkastelu sekä arviointi sosiaalialan arvolähtökohdista käsin on keskeinen osa ammattieettistä osaamista. Sosiaalialalla eettisyys merkitsee myös sitoutumista sosiaalialan arvoihin ja ammattieettisiin periaatteisiin. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 16.)

Varhaiskasvatuksen kompetensseissa eettinen osaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK) osaa

- toimia lasten oikeuksien sopimuksen mukaisesti edistäen ja vahvistaen lasten osallisuutta, hyvinvointia, huolenpitoa ja suojelua.
- toimia varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja arvoperustan mukaisesti.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 10.)

3.3 Sosionomi (AMK) asiakastyön osaaminen

Sosiaalialalla asiakastyötä tehdään niin yksilöiden, perheiden, ryhmien tai yhteisöjen kanssa. Myös asiakkaiden ikä, taustat, toimintakyky ja vahvuudet vaihtelevat. Erilaiset asiakasryhmät edellyttävät työntekijältä erilaisia asiakastyön orientaatiota, vaikka asiakastyön peruslähtökohdat ja valmiudet voivat olla yhteneviä.

Keskeinen osa sosionomin asiakastyön osaamista on itsereflektio, jonka avulla sosionomin tulee osata tunnistaa oma arvomaailmansa sekä ihmiskäsityksensä. Tärkeää on myös nähdä niiden merkitys eri asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä. Sosionomin asiakastyön osaamisessa keskeistä on myös osata luoda ammatillinen vuorovaikutussuhde, joka tukee asiakkaan osallisuutta. Sosionomin tulee myös osata tunnistaa asiakkaan tarpeet ja voimavarat

sekä löytää keinot tukea asiakkaan kasvua ja kehitystä tavoitteellisesti elämäntilanteissa. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 18.)

Sosionomin on osattava myös tunnistaa sekä arvioida asiakastyön eri vaiheita sekä omaa osaamistaan. Oma asiakastyön osaamistaan on myös osattava jatkuvasti kehittää. Työskentelyssä sosionomin on osattava hyödyntää ja soveltaa asiakastyön teoreettisia työorientaatioita sekä työmenetelmiä. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 18.)

Varhaiskasvatuksen kompetensseissa asiakastyön osaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK)

- osaa suunnitella, toteuttaa, dokumentoida ja arvioida lapsen oppimista sekä hyvinvointia tukevaa laaja-alaista ja tavoitteellista, pedagogisesti painottunutta toimintaa
- hallitsee ryhmän ohjaamisen taidot ja varhaiskasvatuksen menetelmällisyyden
- tuntee työelämäläheisesti varhaiskasvatuksen asiakastyön
- ymmärtää leikin merkityksen ja osaa tukea lasten vertaissuhteita lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteinä
- osaa tukea lasta ja perhettä riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella hyödyntäen päivittäisen kohtaamisen mahdollisuudet
- osaa vahvistaa perheiden ja muun kasvatusyhteisön yhteisöllisyyttä.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 10.)

3.4 Sosionomi (AMK) sosiaalialan palvelujärjestelmä osaaminen

Sosiaalialan työhön liittyy aina yhteiskunnallinen konteksti ja työtä sekä sen sisältöjä määrittelevät sosiaalipoliittiset päätökset sekä taloudelliset reunaehdot. Sosionomin tulee tuntea muun muassa palvelut, etuudet ja juridiset säännökset, jotka toimivat osana sosiaalista turvallisuutta sekä hyvinvointia tukevaa palvelujärjestelmää. Osana palvelujärjestelmäosaamista sosionomi tunnistaa yhteiskunnan muutokset sekä niiden vaikutukset hyvinvointipalveluihin. Tarvittaessa

sosionomin tulee myös osata tuottaa ja kehittää palveluita. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 19.)

Yksi tärkeimmistä palvelujärjestelmäosaamisen alueista on palveluohjaus. Palveluohjauksessa korostuvat taito arvioida ja tunnistaa erilaisissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden palvelujen tarve. Työskentelyssä on myös hallittava ennaltaehkäisevä työote ja kyky työskennellä osana moniammatillista työryhmää. Tämä edellyttää työntekijältä hyviä yhteistyötaitoja sekä oman ammatillisuuden tunnistamista nimenomaan sosiaalisena asiantuntijana sekä asiakkaan turvaverkoston toiminnan edistäjänä. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 19–20.)

Varhaiskasvatuksen kompetensseissa palvelujärjestelmä osaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK)

- tuntee varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä ohjaavat asiakirjat ja lain-säädännön ja osaa toimia niiden mukaisesti
- osaa ohjata perheitä ja huoltajia tuen piiriin monialaisessa palvelujärjestelmässä
- osaa toimia sosiaalialan ja varhaiskasvatuksen asiantuntijana moniammatillisessa yhteistyössä.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 10.)

3.5 Sosionomi (AMK) kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja yhteistyön lähtökohta on yhteiskunnallinen analyysi. Osana kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista sosionomin tulee osata arvioida huono-osaisuutta ja epätasa-arvoa tuottavia rakenteita ja prosesseja sekä sosiaalialaa kriittisellä orientaatiolla. Orientaatiossa korostuu muutostyön näkökulma ja sen kohteena ovat yksilön sijasta yhteisöt ja yhteiskunta. (Rouhiainen-Valo 2010, 19.)

Myös kansalaismielipiteeseen ja poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaminen ovat osa kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista. Vaikuttamistyötä voi tehdä

julkisen palvelujärjestelmän kautta, osana järjestötyötä tai kansalaisten osallisuutta tukien. Vaikuttamisen edellyttää sosionomilta erilaisten viestinnän keinojen hallintaa sekä sosiaalialan arvopohjan vahvuutta. (Rouhiainen-Valo 2010, 19–20.)

Varhaiskasvatuksen kompetensseissa kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK)

- osaa edistää lapsen ja vanhempien kuulluksi tuleamista, osallisuutta eri/omissa yhteisöissä ja ympäristöissä ja tukee lasta ja perhettä heidän näkemystensä esilletuomisessa
- osaa tukea lasten toimijuutta ja vertaissuhteita
- tunnistaa lapsen kulttuurin ja yhteisön ominaispiirteitä ja käyttää niitä ammatillisessa toiminnassaan
- tekee yhteiskunnallista vaikuttamistyötä ja osallistuu varhaiskasvatuksen aluekehitystyöhön sekä vaikuttaa koulutusten kehittämiseen.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 10.)

3.6 Sosionomi (AMK) tutkimuksellinen kehittämisosaaminen

Muuttuva työelämä sekä asiakkaiden yksilölliset tarpeet edellyttävät kykyä toimia muutosten keskellä jatkuvasti omaa toimintaansa kehittäen. Tämä edellyttää sosiaalialan työntekijältä reflektiivistä, tutkivaa ja kehittävää työtettä, sekä tutkimustyön perusvalmiuksien hallitsemista. (Rouhiainen-Valo 2010, 21)

Sosionomin ydinosaamiseen kuulukin kyky systemaattiseen tiedon hankintaan, arviointiin sekä erilaisten tutkimusmenetelmien hallinta. Näiden taitojen keskeinen tarkoitus on laajempien tutkimusten sijaan palvella käytännön kehittämistoimintaa sekä siihen liittyvää tiedontuotantoa. Oleellinen osa kehittämistoimintaa on projektityö, jonka suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja raportointi ovat sosiaalialan ydinosaamista. (Rouhiainen-Valo 2010, 21)

Varhaiskasvatuksen kompetensseissa tutkimuksellinen kehittämisosaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK)

- osaa arvioida ja kehittää varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria
- osaa soveltaa tutkimuksellisia menetelmiä varhaiskasvatustyössä ja osaa hyödyntää saatuja tuloksia käytäntöjen kehittämiseen.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 10.)

3.7 Sosionomi (AMK) johtamisosaaminen

Sosionomin koulutus antaa perusvalmiudet toimia erilaisissa työympäristöissä esimiestyössä tai erityisesti lähiesimiehenä. Perusvalmiuksilla tarkoitetaan talous- ja henkilöstöhallinnan peruseriaatteiden hallitsemista sekä kykyä kehittää osaamista sosiaalialalla, työyhteisöissä sekä palveluprosesseissa. (Rouhiainen-Valo 2010, 22.)

Työskentelykenttänä sosionomilla voi olla julkissektori sekä yksityinen sektori tai järjestöt. Sosionomi koulutus antaa myös valmiuksia toimia yrittäjänä. Yrittäjyysosaamisessa nousevat esiin kyky itsenäiseen toimintaan, johtamisvalmiudet sekä sosiaalialan palvelujärjestelmä osaamiseen liittyvät verkostotyön valmiudet. (Rouhiainen-Valo 2010, 22.)

Varhaiskasvatuksen kompetensseissa johtamisosaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK)

- osaa johtaa kasvatusyhteisön pedagogista toimintaa
- osaa kantaa vastuuta omasta ja kasvatusyhteisön työhyvinvoinnista.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 10.)

4 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen määrittelyyn on monia tapoja. Määrittelyyn vaikuttavat aika-kaudelle ja määrittelijälle ominaiset tulkinnat varhaiskasvatuksesta ja se, kenen tehtäväksi varhaiskasvatus nähdään. (Korkeakoulujen arviointineuvosto 2013, 88.) Varhaiskasvatus on pedagogiikkaa eli varhaislapsuuden käytännön kasvatustoimintaa. Lisäksi se on myös tieteenala, jonka tutkimuskohteena on varhaislapsuus, kasvu ja kehitys. Laajempaan määritelmään varhaiskasvatus on lapsen eri elämäntilanteissa tapahtuvaa vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. (Happo 2008, 101.)

Laissa varhaiskasvatus on määritelty lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, §2). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa myös laki, joissa säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista sekä lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen (Opetushallitus 2018, 7).

Yleinen suunnittelu, ohjaus ja seuranta varhaiskasvatuksen osalta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019.) Varhaiskasvatuksen toteutuksen vaihtoehtoja varhaiskasvatuslain mukaan ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatus. Kaikkia toimintamuotoja ohjaavat samat varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet. Eroja toimintamuotojen välissä on kuitenkin esimerkiksi lapsi ryhmien kokoon, henkilöstön rakenteeseen, oppimisympäristöihin, resursseihin sekä kelpoisuusvaatimukseen liittyen. (Opetushallitus 2018, 14–18).

Toimintamuodoista yleisin on päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus. Toiminta päiväkodeissa on ryhmämuotoista ja ryhmien voidaan muodostaa esimerkiksi lasten iän, sisarussuhteiden ja tuen tarpeen mukaan. Ryhmien toiminnan täytyy olla pedagogisesti tarkoituksen mukaista ja, siinä täytyy ottaa huomioon

ryhmien enimmäiskokoon ja henkilöstön mitoittamiseen liittyvät säännökset. (Opetushallitus 2018, 17–18.)

4.1 Varhaiskasvatus ja yhteiskunta

Suomalaisessa yhteiskunnassa varhaiskasvatuksen roolia pidetään tärkeänä vaiheena lapsen kasvun ja oppimisen kannalta ja varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Tehtävä on laaja, sillä varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen kautta pyritään muun muassa vahvistamaan lasten aktiivista toimijuutta sekä osallisuutta yhteiskunnassa, ehkäisevän syrjäytymistä ja edistävän tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus myös tukee huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa opiskeluun tai työelämään. (Opetushallitus 2018, 7–14.)

Yhteiskunta, jossa varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmää rakennetaan, muuttuu ja elää muutoksessa jatkuvasti. Muutokset tapahtuvat niin yhteiskunnan rakenteissa, kulttuurissa kuin taloudessakin ja muutokset heijastuvat lapsiin sekä heidän perheisiinsä. Yhteiskunnassa tapahtuvien muutoksien lisäksi myös itse perhe on instituutiona muuttunut ja rakenteet monimuotoistuneet perheiden hajoamisen, kansainvälistymisen sekä hyvinvointierojen lisääntyessä. Yhteiskunta itsessään ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavatkin entistä enemmän varhaiskasvatuksen työnehtoihin, työympäristöön sekä työssä vaadittavaan osaamiseen. Osaamisen kehittämisellä paineita aiheuttavat yhteiskunnan muutoksen lisäksi globalisaation tuottama monikulttuurisuuden lisääntyminen, perherakenteiden muutos ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen. (Karila ym. 2001, 14–17.)

5 Aiemmat opinnäytetyöt ja tutkimukset aiheesta

Kaisu Kareinen-Martiskainen ja Elli Lampinen ovat vuosina 2012–2013 selvittäneet laadullisen tutkimuksen keinoin sosionomien (AMK) osaamista ja työnkuvaa

päiväkodissa. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina ja haastatteluihin osallistui kuusi lastentarhaopettajan työtehtävissä työskentelevää sosionomia. Tutkimuksessa ja sen tuloksissa on Kareinen-Martiskaisen ja Lampisen tutkimuksessa keskitytty enemmänkin sosionomien työskentelyyn lastentarhaopettajina ja työtehtäviin. Opinnäytetyössä aihetta lähestyttiin siitä näkökulmasta, että pääsevätkö sosionomit hyödyntämään omaa osaamistaan varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä ja olisiko sitä tulevaisuudessa mahdollista hyödyntää paremmin.

Haiko Elina ja Talka Kaisa (2012) ovat lähestyneet opinnäytetyössään samaa aihetta selvittämällä sosionomien (AMK) sijoittumista ja työtehtävien nykytilaa Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa. Haikon ja Talkan tutkimuksessa selvitettiin myös, kuinka koulutuksen myötä saatu varhaiskasvatusosaaminen näyttäytyy työelämässä ja kuinka koulutusta voitaisiin kehittää työelämälähtöisemmäksi. Tutkimuksen toteutusmuotona oli Webropol-kysely, joka analysoitiin laadullisin ja määrällisin menetelmin. Tutkimukseen osallistui 16 lastentarhaopettajaa. Tuloksista käy ilmi, että yliopistossa kouluttautuneiden ja sosionomi (AMK) työparikäytäntöjen hyödyntämiseen kaivattaisiin kehittämistä ja lisätutkimusta.

Tampereen alueella on syksyllä 2018 (Talentia-lehti 2018.) aloittanut seitsemässä päiväkotiryhmässä hanke, jonka tarkoituksena on selvittää uuden varhaiskasvatuslain mukaista henkilöstörakennetta. Hanke on pilottihanke ja sen yhtenä tarkoituksena on luoda uusi tehtävänkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille sekä selkeyttää tehtävänkuvia kokonaisuudessaan.

6 Opinnäytetyön lähtökohdat

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten sosionomien koulutuksen kautta saama osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa ja kuinka sitä hyödynnetään. Tehtävänä opinnäytetyöllä oli antaa tietoa siitä, miten sosionomien

osaamista voisi hyödyntää paremmin ja millainen tehtävänkuva sosionomeilla voisi olla tulevaisuuden varhaiskasvatuksessa. Keskeistä tutkimuksessa oli selvittää, että tunnistavatko sosionomit omaa osaamistaan varhaiskasvatuksessa ja pääsevätkö he hyödyntämään sitä.

Opinnäytetyö toteutettiin haastattelemalla Liperin kunnassa varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä työskenteleviä sosionomeja. Haastattelut toteutettiin teema-haastatteluina. Kysymykset teemahaastatteluissa painottuivat sosionomien osaamiseen varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

- Miten sosionomin osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?
- Miten osaamista voisi hyödyntää paremmin?

Opinnäytetyö nousi tarpeelliseksi ja ajankohtaiseksi uuden varhaiskasvatuslain (540/2018) myötä. Laki tuli voimaan 1.9.2018 ja yhtenä lain tarkoituksena on vahvistaa varhaiskasvatuksen laatua nostamalla henkilöstön koulutustasoa ja selkiyttämällä tehtävänimikkeitä. Tulevaisuudessa päiväkodin moniammatillinen tiimi muodostuu varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen sosionomeista sekä lastenhoitajista. Henkilökunnan ja lasten välistä suhdelukua ei uudistuksella ole lähdetty muuttamaan. Henkilörakenne kuitenkin uudistuu niin, että vuodesta 2030 lähtien päiväkodeissa vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus ja heistä vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019.)

6.2 Liperin varhaiskasvatus

Liperin kunnan alueella toimii yhteensä kuusi kunnallista päiväkotia kolmessa eri taajamassa. Näiden lisäksi kunnan alueella toimii yksityisiä päiväkoteja sekä noin 20 perhepäivähoitajaa. Kaikkien kunnallisten päiväkotien pienryhmät ovat muoltaan sisarusryhmiä, joissa toimintaa toteutetaan

varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Perusteina Liperin varhaiskasvatuksessa ovat leikki, positiivinen pedagogiikka, vuorovaikutus sekä luontoperustainen varhaiskasvatus. Green Care Finland on myöntänyt Liperin varhaiskasvatuksen luontoperustaisella toiminnalla Green Care – Luontovoimaa - laatumerkin. (Liperi 2021a.)

Liperin varhaiskasvatuksessa korostuu toiminnallisuus, kestäväkehitys, luonto, leikki ja liikunta. Tärkeä osa toiminnan suunnittelussa on saada lasten ääni kuuluviin, vastata yksilöllisiin tarpeisiinsa sekä tukea ryhmään kuuluvuutta. (Liperi 2021b.) Varhaiskasvatuksen toimintaa sekä hyvinvointia edistetään Liperin kunnallisissa päiväkodeissa myös erilaisilla hankkeilla kuten Teknologiaa egosti -hanke sekä oppilaitosyhteistyöllä muun muassa Karelia-ammattikorkeakoulun kanssa. (Liperi 2021c.)

Kehittämisen tueksi varhaiskasvatuksessa on toteuttava myös arviointia. Arvioinnista on säädetty varhaiskasvatuslaissa ja kehittämisen tukemisen lisäksi sen tehtävä on edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Pedagogisella tasolla arvioinnista ja kehittämisestä vastaa tulosyksikön esimies. Varhaiskasvatuksen johtajan vastuulla on vastata paikallisen tason arvioinnista ja kehittämisestä. Erikseen vanhemmista, hyvinvointilautakunnan ja henkilöstön jäsenistä koottu ryhmä valvoo, koordinoi, toteuttaa ja kehittää lisäksi varhaiskasvatuksen arviointia. Laadun arviointi perustuu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen laatimiin laadun indikaattoreihin ja keskeisten tulosten tulee olla julkisia. (Liperi 2021d.)

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan ja kuvaamaan todellista elämää sen monimuotoisuudessaan sekä tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti.

Tutkimuksessa käsiteltävä tieto ja aineista pyritään hankkimaan todellisten sekä luonnollisten tilanteiden kautta. Tiedon moninaisuuden ja toisiaan muovaavien piirteiden takia kvalitatiivisissa tutkimuksissa suositaan ihmistä tiedon lähteenä, sillä ihminen on tarpeeksi sopeutuvainen vaihteleviin tilanteisiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.)

Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, koska osaamista sekä sen ilmentymistä on vaikeaa mitata määrällisesti. Tämä korostuu etenkin sosiaalialalla sekä varhaiskasvatuksessa, jossa osaaminen muodostuu monista tekijöistä sekä on alati muuttuvaa. Kvalitatiivinen tutkimus antoi mahdollisuuden päästä kuulemaan sekä tarkastelemaan tutkimuksen kohdetta oikeiden ihmisten kokemusten kautta. Kohdejoukko kvalitatiivisessa tutkimuksessa valitaan tarkoituksen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Opinnäytetyön kohdejoukkona oli varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä työskentelevät sosionomit. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, joka on yksi laadullisen tutkimuksen metodi aineiston hankinnassa. Yleisesti laadullisessa tutkimuksessa pyritäänkin suosimaan metodeja, jotka mahdollistavat tutkittavien näkökulmien esillä pääsemisen sekä kuulemisen. Kerättyä tietoa pyritään tarkastelemaan monitahoisesti sekä yksityiskohtaisesti eikä todistamaan teorioita tai hypoteeseja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

7.2 Aineiston kerääminen

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelun etuna tutkimusmuotona oli ennen kaikkea joustavuus sekä mahdollisuus toistaa ja selventää kysymyksiä sekä korjata väärinkäsityksiä. Tätä mahdollisuutta ei esimerkiksi sähköpostitse toteutettavissa haastatteluissa olisi ollut.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 84) kirjoittavat, että ”kun haluamme tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä”.

Opinnäytetyön kannalta olikin järkevää lähteä kysymään varhaiskasvatuksen sosionomeilta itseltään, mitä heidän osaamisensa on ja kuinka sitä hyödynnetään. Yhtenä etuna haastattelussa oli, että haastatteluihin oli mahdollista valita henkilöitä, joilla on tietoa ja kokemusta aiheesta ja sitä kautta saada mahdollisimman paljon tietoa aiheesta. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 84–86) näkevät haastattelun eduksi myös, että henkilökohtaisesti sovittuja haastattelulupia, haastatteluja tai aineiston käyttämistä osana tutkimusta harvoin lähdetään perumaan tai kieltämään.

Opinnäytetyössä haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja niihin osallistui kolme varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissä työskentelevää henkilöä, jotka olivat koulutustaustaltaan ammattikorkeakoulun käyneitä sosionomeja. Ennen tutkimuksen toteuttamista toimeksiantajalta haettiin tutkimuslupa ja haastateltavat osallistuivat haastatteluihin vapaaehtoisesti. Haastatteluihin osallistuneiden henkilöiden työkokemukset varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävistä olivat pituudeltaan vaihtelevia ja osa oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa aiemmin muissa työtehtävissä. Ikää tai sukupuolen kokemusta ei haastateltavilta kysytty. Haastatteluja sopiessa haastattelukysymykset toimitettiin sähköpostitse haastateltaville etukäteen. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 87–88) ovatkin korostaneet molemminpuolisen valmistautumisen tärkeyden merkitystä haastattelun onnistumisessa.

Keskeistä teemahaastattelussa on teemoihin liittyvien kysymyksien avulla saada tutkimuksen tarkoituksen, ongelman asettelun tai tutkimustehtävän kannalta merkittäviä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi. 2018, 87–88.) Haastattelut kestivät noin 30 minuuttia ja haastattelut toteutettiin Teams -sovelluksen kautta koronarajoitusten takia. Haastatteluissa oli läsnä haastattelija ja haastateltava. Haastatteluiden alussa haastateltavien kanssa käytiin läpi aineiston käsittelyyn ja tutkimukseen tekoon sekä opinnäytetyöhön liittyviä asioita sekä tutustuttiin hieman. Myös tallentamisen alkamisesta ja tallenteiden käsittelystä kerrottiin haastateltaville. Haastattelutilanteet olivat rentoja ja haastattelut etenivät luontevasti.

7.3 Aineiston käsittely

Aineiston keräämisen ja tallentamisen jälkeen aineisto oli purettava. Opinnäytetyössä käytettiin aineiston purkamisessa litterointia eli sanasanasta purkamista koko haastatteludialogista. Litterointi nähdään hyvin yleisenä tapana tehdä analyysia (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138). Litteroinnin jälkeen aineistoa oli kasassa noin 25 sivua.

Aineiston purkamisen eli litteroinnin jälkeen analysoitavaan tekstiin lähdettiin perehtymään. Tässä vaiheessa aineiston sisältö alkoi tuntua jo tutulta, koska sitä oli käsitelty jo haastattelutilanteissa sekä purkamisvaiheessa. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 143) ovatkin tuoneet esille samoja havaintoja. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 143) ovat myös korostaneet aineiston lukemisen ja siihen perehtymisen tärkeyttä ja merkittävyyttä analyysin kannalta ja paremman ymmärtämisen takia. Näiden kautta aineistoista alkaa nousemaan esille uusia ajatuksia sekä lisäkysymyksiä. Huolellinen aineiston perehtyminen on myös analyysin perusta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 143.)

Analyysin tekeminen aloitettiin jo haastattelutilanteissa, sillä kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysi ei painotu pelkästään aineiston purkamisen jälkeiseen toimintaan, vaan analyysia tehdään pitkin tutkimusta. On todettukin, että usein analyysi alkaa jo haastattelutilanteissa ja varsinainen analyysi aloitetaan mahdollisimman pian aineiston keräämisen ja purkamisen jälkeen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 223.)

7.4 Aineiston analysointi

Aineistoin analysoinnissa käytettiin teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta teemoja eli olennaisimpia aiheita, jotka toistuvat aineistossa. Teemoittelun kautta aineistosta tulee esille tutkimustehtävään liittyviä merkityksellisiä asiakokonaisuuksia sekä toistuvia piirteitä. Teemoja

käsitellään tutkimusraportissa samalla, kun teemoittelua ja niiden pohjaa havainnollistetaan lukijalle sitaattien kautta. (Tietoarkisto 2021.)

Huomioitavaa haastatteluaineiston käsittelyssä teema-analyysin tavalla on, ettei haastattelun teemat ole sama asia kuin aineiston teemoittelu, joka analyysistä syntyy. Tutkijan ennakkojäsennykset eivät voi siis ohjata analyysiä vaan tutkijan on osattava antaa tilaa haastateltavalle ja aineistolle. (Tietoarkisto 2021.)

Analyysia tehdessä aineistoa luettiin ja aineistoa pyrittiin ymmärtämään sekä löytämään siitä toistuvia aiheita. Analyysin aloittaminen oli tutkimuksen kannalta merkittävä hetki, ja omia tutkimuskysymyksiä sekä opinnäytetyöntarkoitusta täytyi selventää itselleen uudestaan. Olennaisimpien aiheiden löydyttyä ne nimettiin osaaminen, työnkuva nyt, työympäristö ja työnkuva tulevaisuudessa nimiksi teemoiksi. Teemoista muodostettiin taulukko, johon alettiin tekstistä, leikkaa ja liimaa menetelmällä liittämään vastauksia. Analyysia tehtäessä aineistoa käytiin useamman kerran läpi, että kaikki teemojen alle kuuluvat vastaukset löytävät omalle paikalleen. Tämän jälkeen vastauksista alettiin etsimään yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia kokonaisuuksien muodostamiseksi. Kokonaisuuksia avataan pohdinnassa suhteessa varhaiskasvatuksen opettajan kompetensseihin ja niiden vaatimuksiin.

8 Tulokset

Haastateltavat kuvailivat varhaiskasvatusta eläväiseksi ja antoisaksi työympäristöksi, jossa yksikään päivä ei ole samanlainen. Työympäristöä kuvattiin paikaksi, jossa pääsee haastamaan itseänsä sekä käyttämään luovuutta erilaisten asiakastilanteiden sekä varhaiskasvatuksen opettajan monipuolisten työtehtävien kautta. Työtehtäviin kerrottiin sisältyvän toiminnan suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja dokumentointia sekä lastenopetusta ja kasvatusta. Keskeisimpinä työtehtävinä ja vastuu alueina korostui varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtaminen ja vastuu sekä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö.

Johtamisosaamista ajateltiin myös laajemmin koko talon tasolla ja hyvän esihenkilötyöskentelyn koettiin tukevan omaa työtä. Haastateltavat myös kertoivat kuinka oma johtamisentapa ja tyyli on kehittynyt ja sen kehittämiseksi nähtiin myös jatkuvaa tarvetta.

Aika monenlaisia taitoja tarvitaan, että tän handlaa.

Kyllähän se silleen, että mitä parempi johtajuus niin sitä paremmin tiimi voi.

Työtehtäviin kuuluu myös moniammatillista yhteistyötä erilaisten terapeuttien sekä muiden ammattilaisten kanssa. Osana moniammatillista työtä haastateltavien puheessa nousi esille palvelujärjestelmä osaaminen, joka koettiin yhdeksi sosionomikoulutuksen käyneen varhaiskasvatuksen opettajien vahvuudeksi. Palvelujärjestelmä osaamista haastateltavilla oli hyvinkin laajasti ja myös varhaiskasvatuksen ulkopuolelta. Osaaminen oli karttunut opiskelun, harjoitteluiden ja työkokemuksen kautta.

Varhaiskasvatuksen koettiin kehittyneen valtavasti ja jatkuvasti. Tutkimuksellista ja tutkimuksiin liittyvää hanketyötä tehdään paljon. Kehityksen näkeminen ja siinä mukana oleminen koettiin motivoivaksi ja tärkeäksi osaksi työnkuvaa. Kehittämistä tehtiin myös oman tekemisen, ryhmän, toimintaympäristön ja toimintatapojen osalta. Vaikka kehittämistyötä tehdään jatkuvasti, nähtiin suunnittelu, arviointi ja kehitystyölle kuitenkin myös lisää tarvetta sekä aikaa ottaa uusia asioita rauhassa haltuun.

Varhaiskasvatusthan on muuttunut tosi paljon tänä aikana mitä ite olen tehnyt töitä. Se on muuttunut koko ajan parempaan suuntaan.

Haastateltavat kokivat, että yhteiskunnalliset muutokset näkyvät varhaiskasvatuksessa monin tavoin ja erilaisten elämäntilanteiden ja ihmisten kuuleminen ja yhteiskunnallinen analyysi sekä huono osaisuuden havainnointi ja siihen puuttuminen on osa työnkuvaa. Huono-osaisuuden nähtiin myös kasvaneen ja erilaiset

yhteiskunnalliset ilmiöt voivat tulevaisuudessa näkyä myös varhaiskasvatuksessa entistä vahvemmin sekä muokata tarpeita, joita varhaiskasvatuksella asetetaan.

Mikä nyt tästä koronastakin voi seurata, vaikka lomautuksia, työttömyyttä, mielenterveyden haasteita, päihdeongelmat kun vietetään tosi paljon kotona aikaa ja kaikissa perheissä se ei ole helppoa ja esimerkiksi tämä on semmonen mikä näkyy ja ehkä tämäkin on semmoinen, mikä tulee näkymään vasta tulevaisuudessa että se ei välttämättä heti näy. Näkisin että on syytä varautua siihen mitä se voi tuoda tullessaan.

Kaiken työn perustana haastatelluilta nousi eettinen osaaminen, jonka kuvattiin olevan lasten tasavertaista ja yksilöllistä kohtaamista sekä lakien sekä toimintaohjeiden ja varhaiskasvatustilain noudattamista. Tärkeäksi osaksi eettisyyttä haastateltavat nostivat myös luottamuksellisuuden niin asiakassuhteissa kuin myös tiimikavereiden kesken.

Erittäin keskeistä osaamista koettiin olevan asiakastyöosaaminen, jota hyödynnetään päivittäin. Haastateltavat toivat kuitenkin ilmi, että asiakastyön osaamista voisi hyödyntää vielä paremmin perhetyön ja varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Perhetyön osuuden koettiin kasvaneen varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen rooli perheiden sekä vanhemmuuden tukemisessa nähtiin tärkeänä, mutta varhaiskasvatuksen opettajana työnkuvassa siihen ei ole riittävästi aikaa.

Se pelkkä opettajan niinku panos niin se on aika ohut siivu mitä sie voit sitä perhettä kuitenkin tukea.

Haastateltavat toivat esille, että perhetyö sekä matalan kynnyksen varhainen tuki voisikin tulevaisuudessa olla osa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa. Perhetyön osaamista ja sen hyödyntämistä tulisi haastateltavien mielestä kehittää osana sosionomi koulutusta.

Näkisin että se sosionomi ja varhaiskasvatuksensosionomin koulutusta vois kehittää kokonaisuuden hahmottamiseen ja niiden tukkeiden viemiseen sinne kotiin.

Haastattelujen perusteella sosionomien koulutuksesta saatu osaaminen hyödynnetään varhaiskasvatuksessa jo tällä hetkellä hyvin laajasti. Sosionomi taustaiset varhaiskasvatuksen opettajat myös tunnistavat oman osaamisensa ja kuinka osaamista voisi hyödyntää vielä enemmän varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvassa. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvassa nähtiin vahvempi asiakastyön ja palvelujärjestelmä osaamisen hyödyntäminen. Yhtenä osana nähtiin myös mahdollisuus tehdä entistä vahvempaa yhteistyötä perheiden kanssa, jossa perheiden haasteisiin voitaisiin tarjota apua matalalla kynnyksellä ja ennalta ehkäisevästi.

Vaikka täällä työskennellään lasten kanssa niin lapsella on kuitenkin se perhe, josta lapsi tulee päivähoidon ja se perhe on kuitenkin se niinku missä lapsi oikeasti elää ja se vaikuttaa siihen lapsen elämään.

9 Pohdinta

9.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tavoitteena opinnäytetyössä oli kerätä teemahaastatteluilla tietoa siitä, miten sosionomien koulutuksen kautta saama osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa ja kuinka osaamista hyödynnetään. Opinnäytetyöllä pyrittiin myös löytämään vastauksia siihen voisiko sosionomin osaamista hyödyntää paremmin esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa suunniteltaessa. Kuitenkin arvioi-
dessa osaamisen näkyvyyttä ja hyödynnettävyyttä nyt ja tulevaisuudessa, keskeistä oli myös selvittää tunnistavatko sosionomit koulutuksen kautta saamansa osaamisen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat

- Miten sosionomin osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?
- Miten osaamista voisi hyödyntää paremmin?

Karila ja Nummenmaa (2001, 24) ovat kuvanneet osaamisen olevan tiedoista ja taidosta muodostuva asiantuntijuuden ja ammattitaidon ulottuvuus. Hallitakseen työtehtäviään ja kokonaisuuksia, jokaisen ammattilaisen on ja asiantuntijan on hallittava oman ammattinsa ydinosaamisen alue. Ydinosaamisen kautta ammattiryhmille muodostuu oma sisäinen logiikka, joka on nähtävissä ammattiryhmän ajattelutavoissa, perusteluissa sekä toimintamalleissa. (Karila & Nummenmaa 2001, 24.)

9.2 Johtopäätökset

Tulosten perusteella sosionomien koulutuksessa saama osaaminen näkyy varhaiskasvatuksen opettajan monipuolisissa työtehtävissä. Työtehtäviin kuuluu toiminnan suunnittelua, toteuttamista, arviointia, dokumentointia sekä lastenopettamista ja kasvattamista. Työtehtävistä keskeisimpänä työtehtävänä varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissä nousi esille pedagoginen johtaminen ja vastuu vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Tuloksista on havaittavissa, että työtä ohjaa vahvasti eettinen osaaminen. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (2017, 10.) laatimien kompetenssien mukaan eettinen osaaminen tarkoittaa, että sosionomi (AMK) toimii lasten oikeuksien sopimuksen mukaisesti edistäen ja vahvistaen lasten osallisuutta, hyvinvointia, huolenpitoa ja suojelua. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston mukaan (2017, 10.) osana eettistä osaamista Sosionomi (AMK) osaa tunnistaa osaamisensa varhaiskasvatuksen ympäristössä sekä toimi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja arvoperusten mukaisesti.

Työtehtäviä kuvaillessa haastateltavat toivat esille, kuinka työtä ohjaa laki sekä toimintaohjeet. Laissa varhaiskasvatus on määritelty lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamiseksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Finlex varhaiskasvatustalaki 1§2). Pedagoginen johtaminen nousi tuloksissa tärkeimmäksi yksittäiseksi vastuualueeksi. Pedagogiseen johtajuuteen liitettiin myös vahvasti vastuu tiimin hyvinvoinnista. Vastaukset ovat hyvin linjassaan Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (2017, 10.) varhaiskasvatuksen kompetenssien kanssa. Keskeistä johtamisosaamisessa on osata johtaa kasvatusyhteisön pedagogista toimintaa sekä kantaa vastuuta omasta ja kasvatusyhteisön hyvinvoinnista.

Merkittävää tuloksissa oli, kuinka varhaiskasvatuksen kehityksen näkeminen ja siinä mukana oleminen nähtiin motivoivaksi ja tärkeäksi osaksi työnkuvaa. Kehittämistyötä tehtiin laajasti niin omien taitojen, tiimin, toimintaympäristön ja toimintatapojen osalta. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (2017, 10.) varhaiskasvatuksen kompetensseissa tutkimuksellisen kehittämisosaamisessa keskeistä on osata arvioida ja kehittää varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (2017, 10) nostaa esille osana tutkimuksellista kehittämisosaamista kyvyn soveltaa tutkimuksellisia menetelmiä varhaiskasvatustyössä ja kykynä hyödyntää saatuja tuloksia käytäntöjen kehittämiseen. Näiltä osin osaamisen voi sano olevan tulosten perusteella hyvin hyödynnetty. Tuloksissa kuitenkin nousi ilmi, että tutkimuksellista kehittämisosaamista voisi tulevaisuudessa hyödyntää vielä monipuolisemmin. Kehittämisosaamista nähtiin myös mahdollisena osana tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa.

Tärkeässä osassa nykyistä työnkuvaa sekä osaamista nähtiin asiakastyönosaaminen. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (2017, 10) varhaiskasvatuksen asiakastyön osaamisen kompetenssit ovat hyvin tunnistettavissa ja osaaminen laajalti käytössä. Tuloksista nousi kuitenkin ilmi varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvassa voisi vielä enemmän hyödyntää Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (2017, 10) varhaiskasvatuksen kompetenssien mukaista osaamista lasten ja heidän perheidensä tukemiseen riittävän aikaisilla ja oikein kohdennetuilla

keinoilla hyödyntäen päivittäisen kohtaamisen mahdollisuudet. Tuloksista nousi kuitenkin ilmi, että varhaiskasvatuksen rooli perheiden kanssa tehtävässä työssä voisi olla entistä laajempi ja osa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa.

Entistä laajempaan perheiden kanssa tehtävään työhön liittyi tuloksissa vahvasti sosionomien palvelujärjestelmä osaaminen. Palvelujärjestelmä osaaminen on niin ikään monipuolisesti käytössä ja varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissä työskentelevät sosionomit tunnistavat tuloksien mukaan osaamisensa. Myös mahdollisuuksia palvelujärjestelmä osaamisen laajempaan hyödyntämiseen nähtiin. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston laatimissa varhaiskasvatuksen kompetensseissa sosionomin palvelujärjestelmä osaaminen pitää sisällään varhaiskasvatuksen ja sen järjestämistä ja sitä ohjaavien asiakirjojen sekä lainsäädännön tuntemista ja niiden mukaan toimimista. Varhaiskasvatuksen kompetensseissa (2017, 10) perheiden ja huoltajien ohjaaminen tuen piirin monialaisessa palvelujärjestelmässä ja sosiaalialan ja varhaiskasvatuksen asiantuntijoina toimiminen moniammatillisessa yhteistyössä ovat vaadittua osaamista. Tuloksista nousi esillä, että palvelujärjestelmä osaamista on kuitenkin opiskelun, harjoitteluiden ja työkokemuksen kautta kertynyt myös laajemmin.

Karila ja Nummenmaa (2001, 14–17) ovat kirjoittaneet kuinka yhteiskunta, jonka ympärille varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmää rakennetaan muuttuu ja elää muutoksessa jatkuvasti. Karila ja Nummenmaa (2001, 14–17) kirjoittavat myös, kuinka yhteiskunnan rakenteissa ja kulttuurissa tapahtuvat muutokset heijastuvat lapsiin sekä heidän perheisiinsä ja kuinka perhe ja sen rakenteet ovat muuttuneet sekä monimuotoistuneet. Myös tuloksista nousi esille yhteiskunnan sekä varhaiskasvatuksen muutokset. Yhtä lailla tuloksista nousi esille muutosten vaikutukset varhaiskasvatuksessa vaadittavaan osaamisen suhteen. Tämän ovat todenneet myös Karila ja Nummenmaa (2001, 14–17) ja lisänneet kuinka osaamisen kehittämiselle luo painetta myös vanhempien osallisuuden vahvistaminen.

Vanhempien osallisuuden tukemisen edistämistä ja osaamista lapsen ja vanhempien kuulluksi tulemisen edistämistä ja näkemysten esille tuomista haetaan myös Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (2017, 10) kriittisen ja osallistavan

yhteiskuntaosaamisen varhaiskasvatuksen kompetensseissa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (2017, 10) nostaa samassa kompetenssissa myös esille yhteiskunnallisen vaikuttamistyön sekä osallistumisen varhaiskasvatuksen aluekehitystyöhön ja vaikuttamisen koulutusten kehittämiseen. Tuloksista nousi esille, kuinka yhteiskunnan muutoksia ja niiden vaikutuksia varhaiskasvatuksen osaamiseen käydään läpi ja kehitetään laaja-alaisesti vastaamaan muutoksiin sekä tulevaisuuden tarpeisiin.

9.3 Toteutuksen ja menetelmien tarkastelu

Tulosten kannalta merkittävää oli lähteä kysymään varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissä työskenteleviltä ja sosionomikoulutuksen (AMK) käyneiltä henkilöiltä itseltään, kuinka he kokevat oman osaamisensa hyödyntämisen. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 84) kirjoittavat, että ”kun haluamme tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä”. Tältä kannalta ajateltua haastattelun kohdejoukko oli perusteltu valinta ja mahdollisti työntekijöiden äänen kuulemisen.

Työntekijöiden äänen kuulemista pyrittiin tukemaan valitsemalla teemahaastattelu tutkimukselliseksi menetelmälliseksi. Teemahaastatteluilla saadaankin teemoihin liittyvien kysymyksien avulla tutkimuksen tarkoituksen, ongelman asetteluun tai tutkimustehtävän kannalta merkittäviä vastauksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 87–88). Tämä ajatus haastatteluiden kautta saatavista tutkimuksen kannalta merkittävistä vastauksista muodostuikin menetelmällisissä valinnoissa ratkaisevaksi.

Tutkimusjoukon jäädessä määrällisesti pieneksi on kuitenkin syytä tarkastella, olisiko kyselylomakkeella tavoitettu määrällisesti suurempi joukko ja millainen vaikutus tällä olisi tuloksiin. Määrällisesti suurempi joukko tukisi myös tutkimuksen luotettavuutta ja painoarvoa.

9.4 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä tuomaan esille haastateltavien käsityksiä ja näkemyksiä tutkittavasta asiasta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189). Keskeistä tutkimuksen kannalta on myös pyrkiä välttämään virheitä sekä arvioida tutkimuksen ja tulosten luotettavuutta jatkuvasti. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisäävänä tekijänä nähdään tutkimuksen kaikkien vaiheiden ja niiden toteuttamisen yksityiskohtainen kuvaus. Käytännössä tämä tarkoittaa aineiston tuottamistilanteiden yksityiskohtaista sekä totuudenmukaista kuvaamista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 231–232.) Tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään huolellisella haastatteluiden suunnittelulla ja yksityiskohtaisella kuvaamisella. Haastattelutilanteissa myös pyrittiin huomioimaan mahdolliset vaikuttavat häiriötekijät, kuten etäyhteys sekä haastateltavan ympäristö haastattelu hetkellä. Itsearviointin kautta haastatteluja ja toimintaa kehitettiin myös jatkuvasti.

Haastatteluaineiston ollessa keskeisessä roolissa tutkimuksen kannalta, on sen laatu ja yhtäläinen litterointi ja luokittelu keskeisessä roolissa luotettavuuden kannalta. Tutkijan on tiedostettava oma vaikutuksensa haastateltavaan ja ymmärrettävä aineiston syntyvän vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185–189.) Hirsjärvi ja Hurme (2000, 184) nostavat hyvänä haastattelujen laadun takaamisen keinona haastattelupäiväkirjan pitämisen, johon voi kirjata huomioita niin haastattelu tilanteista kuin myös kysymysten asettelusta. Haastattelutilanteet pyrittiin pitämään hyvin samanlaisina ja luomaan hyvä vuorovaikutus haastateltavan kanssa huomioiden ihmisten yksilölliset eroavaisuudet. Haastattelutilanteiden jälkeen huomiot haastattelusta kirjoitettiin muistiin, jotta nämä osataan huomioida aineiston litterointi- ja analyysivaiheessa. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 189) korostavat tulkintojen ja luokittelujen perustelemisen on osa luotettavuutta. Tätä luotettavuutta on pyritty lisäämään suorilla lainauksilla haastatteluaineistosta.

Saavuttaakseen uskottavan, luotettavan ja eettisesti hyväksyttävän tutkimuksen, on tutkijan noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tutkimuksen kaikissa vaiheissa on toimittava rehellisyyttä, huolellisuutta

ja tarkkuutta korostavalla työotteella sekä otettava huomioon muiden tutkijoiden saavutukset asianmukaisesti. Haastattelun ollessa tiedonhankintamuotona, on haastateltavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioitettava. Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista ja kaikkia haastateltavia tulen informoimaan asianmukaisella tavalla tietojen käsittelystä, opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa sekä vastaamaan totuudenmukaisesti kaikkiin haastateltavien lisäkysymyksiin. (Hirsjärvi yms. 1997, 23–25.)

Haastateltavat osallistuivat haastatteluihin vapaaehtoisesti ja heille toimitettiin sähköpostitse ennakkoon saatekirje sekä haastattelukysymykset. Kirjallisten suostumusten keräämisestä luovuttiin koronarajoitusten takia. Koronarajoitusten takia myös itse haastattelut toteutettiin etänä Teams-sovellusta hyödyntäen. Haastattelut tallennettiin ja haastateltavilla kerrottiin, kun tallentaminen alkoi. Tallennus loppui etäyhteyden loppuessa. Haastateltavilta kerrottiin mihin ja miten aineistoa käsitellään ja tarjottiin mahdollisuutta saada litteroitu aineisto omaan tarkasteluun. Litteroinnin jälkeen haastattelutallenteet poistettiin ja aineistoa käsiteltiin asiaan kuuluvalla huolella ja tarkkuudella. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki aineisto tuhoetaan. Myös haastateltavien anonymiteetti säilytettiin läpi aineiston keruun ja käsittely prosessin. Otannan ollessa pieni, anonymiteetin säilyttäminen vaikuttaa suorien lainausten määrään ja osaa lainauksista onkin tämän takia muokattu yleiskielelliseksi.

Pienen otannan vuoksi tutkimuksen tuloksia on myös helppo kyseenalaistaa, mutta kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, 84) kirjoittavat, ”kun haluamme tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä”. Voisiko siis ajatella, että joskus pienempi otanta antaa mahdollisuuden yksilöille tuoda näkemystään esille, herättää keskustelua sekä rohkaista myös muita ottamaan kantaa yhteisönsä kehittämiseen.

9.5 Ammatillinen kasvu

Uusi varhaiskasvatustalaki ja sen mukanaan tuomat muutokset varhaiskasvatuksen tehtävänimikkeisiin ovat antaneet aiheutta tarkastella sosionomin tulevaisuuden työnkuvaa. Tulevaisuutta ei kuitenkaan voi mielestäni rakentaa tarkastelematta menneisyyttä, ja tämän takia halusin lähteä tarkastelemaan, miten sosionomi (AMK) koulutuksen saaneet lastentarha- tai varhaiskasvatuksenopettajat ovat tähän asti hyödyntäneet osaamistaan sekä miten sitä voisi tulevaisuudessa hyödyntää paremmin.

Vaikka aihe oli laaja ja jopa hieman vaikea, niin itse tutkimus sekä siihen liittyvät haastattelut olivat mielenkiintoisia toteuttaa. Jokainen haastattelu oli omanlainen tilanteensa, vaikka struktuuri jokaisessa haastattelussa olikin samanlainen. Haastattelutekniikka kehittyikin prosessin aikana, mutta haastattelut antoivat myös luottamusta kykyihin toimia haastattelijana, vaikka tutkimushaastatteluiden tekeminen olikin aivan uutta.

Täysin uutta oli myös opinnäytetyön prosessin toteuttaminen käytännössä. Haasteellisinta prosessissa oli aikatauluttaminen sekä prosessin hahmottaminen kokonaisuutena ja henkilökohtaisten tavoitteiden asettaminen. Prosessin alkaessa oli myös hylättävä omat ennakoasenteiden tutkimuksen aiheeseen liittyen ja keskityttävä siihen mitä haastattelutilanteet, ja siitä syntyvä aineisto tuovat esille. Opinnäytetyön prosessi oli siis myös matka itseensä ja toimi hyvänä harjoituksena omien ennakoasenteidensa tunnistamisessa.

Itse tutkimuksessa erityisen mielenkiintoista oli nähdä, kuinka sosionomi taustaiset varhaiskasvatuksen opettajat kokevat oman osaamisen hyödyntämisenä varhaiskasvatuksessa. Toisekseen mielenkiintoista oli kuulla miten osaamista voisi entistä paremmin hyödyntää tulevaisuudessa. Näenkin, että opinnäytetyössäni oli läsnä työelämän kehittämisen näkökulma, vaikkakin isompia johtopäätöksiä varten oli opinnäytetyön otanta todella pieni. Toivottavaa kuitenkin olisi, että opinnäytetyöni tulokset pystyisivät tukemaan varhaiskasvatuksen ja sosionomin työnkuvan kehittämistä tulevaisuudessa.

9.6 Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet

Opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan laatimisessa. Suuremmalla otannalla tulokset olisivat hyödynnettävissä myös sosionomien koulutusta suunniteltaessa. Näin pienellä otannalla tulokset kuitenkin toimivat enemmänkin keskustelun avaajana. Olisi myös mielenkiintoista, jos koulutuksesta valmistuneille sosionomeille tehtäisiin kyselyä koulutuksen ja työelämän kohtaamisesta, sillä osaamisen vaatimukset muuttuvat jatkuvasti kuten myös yhteiskunta, jossa elämme.

Varhaiskasvatuksessa yhteiskunnan muutokset ovat nopeasti nähtävissä, sillä siellä työskennellään lasten sekä yhteiskuntamme kannalta hyvin perustavanlaatuisen sosiaalisen yksikön eli perheen kanssa. Jokaisen perheen muodostaessa oman kulttuurinsa, on varhaiskasvatuksessa mahdollista nähdä yhteiskunnan muutokset sekä erilaiset elämäntilanteet hyvinkin läheltä. Erityisen läheltä muutoksia seuraavat päivittäistä kohtaamistyötä tekevät työntekijät, joilla on myös kykyä sekä osaamista reagoida muutoksiin nopeammin kuin kokonaisilla organisaatioilla. Kuten tutkimuksen tuloksista nousi ilmi, oman työn kehittäminen sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön tuo lisää motivaatiota sekä koetaan merkitykselliseksi. Kehittämisoosaaminen koettiin tuloksissa hyvin hyödynnetyksi, mutta samaan aikaan siinä nähtiin myös lisämahdollisuuksia. Yksi kehittämisosaamisen hyödyntämisen mahdollisuus on hankkeet. Hankkeiden kautta on parhaimmillaan mahdollisuus saada lisäresurssia reagoida muutoksiin sekä kehittää toiminta- ja työtapoja.

Opinnäytetyötä tehdessäni mieleeni nousikin ajatus hankkeesta, jonka rahoituksella kehitettäisiin varhaiskasvatuksessa työskentelevän palveluohjaajan malli, jolla olisi mahdollisuus kohdata etenkin haastavissa tai erityisissä tilanteissa olevia perheitä päivittäin ja matalammalla kynnyksellä. Palveluohjaajan työskennellessä jo valmiiksi varhaiskasvatuksessa myös ajantasaisempi tiedon siirto mahdollistuisi ja perhepalveluissa oltaisiin askelta lähempänä yhden luukun mallia.

Lähteet

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren, Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428 18.2.2020
- Haiko, E. & Talka, K. 2012. Opinnäytetyö. Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksen osaajana: Selvitys sosionomin (AMK) työtehtävistä ja osaamisesta Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa. <https://www.theseus.fi/handle/10024/51857> 19.10.2019
- Happo, I. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 99–114
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

- Karila, K., Harju-Luukkainen, H., Juntunen, A., Kainulainen, S., Kaulio-Kuikka, K., Mattila, V., Rantala, K., Ropponen, M., Rouhiainen-Valo, T., Siren-Aura, M., Goman, J., Mustonen, K. & Smeds-Nylund, A-S. 2013. Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa, Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Helsingin. Korkeakoulujen arviointineuvosto.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen, Kuvaukskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY
- Lampinen, E. & Kareinen-Martiskainen, K. 2013. Opinnäytetyö. "Ei tätä tehdä vaan jonkun ohjekirjan mukaan, vaan siinä oot niinku ite ja annat ittes" Sosionomin (AMK) kokemuksia omasta työnkuvastaan ja omasta osaamisestaan päiväkodissa. <https://www.theseus.fi/handle/10024/61210> 19.10.2019
- Liperi. 2021a. Varhaiskasvatus- päiväkodit. <https://www.liperi.fi/paivakodit> 5.7.2021
- Liperi. 2021b. Varhaiskasvatus Liperissä <https://www.liperi.fi/varhaiskasvatus-liperissa> 5.7.2021
- Liperi. 2021c. Varhaiskasvatuksen hankkeet ja kehittäminen. <https://www.liperi.fi/varhaiskasvatuksen-hankkeet-ja-kehittaminen> 5.7.2021
- Liperi. 2021d. Varhaiskasvatus- Laadunarviointi. <https://www.liperi.fi/laadunarviointi> 5.7.2021
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://minedu.fi/varhaiskasvatus-ukk>. 22.9.2019.
- Rouhiainen-Valo, T., Rantanen, T., Hovi-Pulsa, R. & Tietäväinen, R. 2010. Kompetenssit "sosiaalisen" puolustamisessa, Kompetenssit sosionomien (AMK JA YLEMPI AMK) ydinosaamisen avaajina. Teoksessa Viinämäki, L. (toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2015. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 9-27.
- Talentia. 2018. Pilotti Tampereella: Varhaiskasvatuksen sosionomit aloittavat. Talentia. <https://www.talentia-lehti.fi/pilotti-tampereella-varhaiskasvatuksen-sosionomit-aloittavat/> 23.1.2019
- Tietoarkisto. 2021, Analyysitavan valinta ja yleiset analyysitavat -Teemoittelu. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> 20.8.2021.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

Haastattelurunko

Perustiedot

- Milloin olet valmistunut sosionomiksi?
- Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajana/lastentarhaopettajana?
- Mitä työtehtäviisi kuuluu tällä hetkellä?
- Minkälainen työympäristö varhaiskasvatus on?
- Minkälaista osaamista varhaiskasvatus työympäristönä vaatii?

Osaaminen nyt

- Millaista eettistä osaamista varhaiskasvatuksessa vaaditaan?
- Miten laaja-alaisesti koet pääseväsi hyödyntämään asiakastyön osaamistasi?
- Miten paljon työtehtäviisi varhaiskasvatuksessa sisältyy palvelujärjestelmäosaamisen hyödyntämistä?
- Miten yhteiskunnalliset ilmiöt näkyvät varhaiskasvatuksessa?
- Pääsetkö hyödyntämään tutkimuksellista kehittämisosaamista, jos pääset niin miten?
- Miten johtamisosaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?
- Miten kehittäisit sosionomin osaamisen hyödyntämistä tulevaisuudessa?
- Millaisena näet varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan tulevaisuudessa?

Saatekirje

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Karelia ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä Liperin varhaiskasvatuksessa haastatteleamalla varhaiskasvatuksen opettajia, jotka ovat koulutukseltaan sosionomeja (AMK). **Haastattelujen tarkoituksena on kerätä tietoa siitä, miten sosionomien koulutuksen kautta saama osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa ja kuinka sitä hyödynnetään.**

Haastattelut tehdään etäyhteydellä ennakkoon sovittuun aikaan. Haastattelut suoritetaan yksilöhaastatteluina ja vastaukset annetaan anonymisti ja käsitellään luottamuksellisesti. Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluina, jossa on etukäteen valittu teemat perustuen tutkimuksen viitekehykseen. Teemoihin liittyvien kysymyksien avulla pyritään saamaan tutkimuksen tarkoituksen, ongelman asettelun tai tutkimustehtävän kannalta merkittäviä vastauksia. Haastatteluihin osallistuvat saavat haastattelukysymykset etukäteen, jotta haastateltavilla on aikaa valmistautua haastatteluun. Haastattelut äänitetään ja litteroidaan myöhempää analyysia varten. Kestoltaan haastatteluihin on hyvä varata noin tunti. Haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja aineisto hävitetään analyysin jälkeen.

Haastateltavaksi tarvitsisin viisi vapaaehtoista. Jos olet halukas osallistumaan haastatteluun, ota yhteyttä minuun sähköpostitse tai puhelimitse. Haastattelut tulisi suorittaa 31.12.2020 mennessä.

Ystävällisin terveisin

Miira Sivonen

miira.m.sivonen@edu.karelia.fi

Esimerkki analyysipolusta

1. Litterointi

Haastattelu aineiston muuttaminen kirjalliseen muotoon

Esimerkki litteroinnista:

-Miten yhteiskunnalliset ilmiöt näkyvät varhaiskasvatuksessa?

Tuossa varmaan jo sivuuttiinkin osittain, että kyllähän ne näkyy.

2. Aineiston kokoaminen yhteen ja toistuvien aiheiden etsiminen

Aineiston käsittelyn helpottamiseksi toisistaan erillisistä aineistoista koottiin yksi aineisto. Aineistoa luettiin ja pyrittiin löytämään toistuvia aiheita

3. Teemoittelu

Aineiston lukemisen kautta aineistosta nousi esille toistuvia aiheita, joista muodostettiin teemoja. Teemoista muodostettiin taulukko, johon alettiin tekstistä, leikkaa ja liimaa menetelmällä liittämään vastauksia. Analyysia tehtäessä aineistoa käytiin useamman kerran läpi, että kaikki teemojen alle kuuluvat vastaukset löytävät omalle paikalleen. Tämän jälkeen vastauksista alettiin etsimään yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia kokonaisuuksien muodostamiseksi.

osaaminen	työnkuva nyt	työympäristö	työnkuva tulevaisuudessa
koulutus ja työ-elämä vastaa aika hyvin toisiaan, että kyllä ne kohtaa aika hyvin.	varhaiskasvatuksen opettaja on tiimissä semmonen tietyn tyyppinen niinku pedagoginen johtaja	hyvin antoisa, eläväinen ympäristö. Yksikään päivä ei ole samanlainen.	just se perhetyön näkökulma

Esimerkki analyysipolusta

Lastenopetus, kasvatus, ohjaustyö, kehittäminen, suunnittely.	työtehtäviin kuuluu tiimin kanssa toiminnan suunnittelu ja tietysti se toiminnan toteutuksessa mukana oleminen, sitten toiminnan arviointi, dokumentointi.	kyllä täällä aika monenlaisia taitoja tarvitaan, että tän händlais	Tottakai on sitä olemassa jo perhetyö ja muut mutta tavallaan vielä enemmän semmosta matalan kynnyksen ehkä enemmän kuitenkin
koko toiminnan perusta täällä se eettinen osaaminen	työnkuvaan kuuluu ihan samalla tavalla lasten havainnointi	tulee sitä uuden oppimista koko ajan ja lapset opettaa joka päivä uusia asioita.	ois hienoo, että olisi ihan erikseen just se ihminen joka ois siihen perheitten kanssa toimimiseen sitten irrotettu

